

PRIMJENA NOVOG ALATA “PREVENCIJA OPASNOSTI”

UVOD

Zaštita na radu kao djelatnost i sve aktivnosti koje se provode u svrhu zaštite počivaju na ideji sprečavanja nastanka štetnih događaja, a koji posljedično mogu negativno djelovati prvenstveno na život i zdravlje radnika, ali i na vrijednost odnosno sigurnost imovine i društva u cjelini. Sprečavanje nastanka opasnosti odnosno smanjenje rizika od nastanka štetnog događaja ili negativnog djelovanja neke opasnosti ili štetnosti je ključ i predstavlja imperativ u zaštiti na radu.

Najvažniji elementi svakog sustava zaštite su ljudi bez obzira koju ulogu imaju u procesu rada. Za potrebe ovog teksta, autor će izdvojiti tri zainteresirane strane odnosno tri skupine ljudi koje su bitne i na koje se odnose pojedine aktivnosti. Te tri zainteresirane strane su: poslodavac i/ili njegov ovlaštenik, radnik i stručnjak zaštite na radu.

Zakon o zaštiti na radu (N.N., br. 71/14., 118/14., 154/14., 94/18. i 96/18.); (u daljnjem tekstu: Zakon) prepoznaje i definira većinu ovdje korištenih pojmova kao što su: poslodavac, ovlaštenik, stručnjak zaštite na radu, radnik, opasnost, prevencija i sl. Također Zakon definira obveze i prava u postupanju odnosno predviđene radne aktivnosti svih zainteresiranih strana.

Namjena ovog teksta je prikaz jedne aktivnosti ili možda bolje rečeno jednog alata odnosno metode, a koju autor i njegov poslodavac provo-

de u svrhu unapređivanja stanja zaštite na radu odnosno smanjenja rizika od nastanka štetnog događaja. Aktivnost se u potpunosti može povezati s odredbama Zakona pa je tako u čl. 1., st. 2. navedeno da je svrha Zakona sustavno unapređivanje sigurnosti i zaštite zdravlja radnika i osoba na radu kao i sprečavanje ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi s radom.

Poslovi zaštite na radu su također definirani Zakonom, jedan od poslova, naveden u čl. 21., st. 1., toč. 4., je i unutarnji nadzor nad primjenom pravila zaštite na radu te poticanje i savjetovanje poslodavca i njegovih ovlaštenika da otklanjaju nedostatke u zaštiti na radu utvrđene unutarnjim nadzorom. Nadalje, u istom članku st. 2. stoji da se o obavljenom unutarnjem nadzoru sastavljaju i čuvaju dokumenti koji mogu biti u pisanom ili elektroničkom obliku.

Prema iskustvu i mišljenju autora unutarnji nadzor je možda i najvažnija aktivnost koju bi svaki stručnjak zaštite na radu trebao redovito provoditi i koristiti u svrhu prevencije i unapređivanja sustava zaštite na radu. Učinkovitost unutarnjeg nadzora ovisi o mnogo faktora, među kojima bi se autor usudio izdvojiti učestalost odnosno periodiku obavljanja nadzora, širinu područja koje se nadzorom obuhvaća, sposobnost i stručnost onih osoba koje nadzor provode, broj uključenih osoba i na koncu spremnost poslodavca i/ili njegovog ovlaštenika na djelovanje u svrhu smanjenja rizika odnosno prevencije opasnosti.

Autor je u svim svojim ranije objavljenim tekstovima uvijek isticao važnost i ulogu poslodavaca odnosno njihovih ovlaštenika te ih je apostrofirao kao najvažnije čimbenike koji utječu na uspješnost provođenja mjera zaštite na radu. Pri tom stavu ostaje i sada i to s još čvršćim uvjerenjem izgrađenim na osnovi iskustva u primjeni ovog alata. Sa stajališta zaštite na radu, temelj uređenosti radnih procesa počiva na angažmanu poslodavca i/ili njegovih ovlaštenika odnosno na njihovoj educiranosti, svjesnosti i percepciji rizika te spremnosti na sinergiju pravila sigurnog rada i metodologije izvođenja samog rada.

Na osnovi nekih osobnih iskustava te na iskustvima kolega iz struke, a koja razmjenjujemo na stručnim skupovima i drugim manje formalnim susretima najčešće unutarnji nadzor obavlja stručnjak zaštite na radu o čemu kasnije sastavlja zapisnik koji daje na uvid poslodavcu i/ili njegovom ovlašteniku, a koji onda s više ili manje angažmana postupa u smjeru otklanjanja nedostataka. Pojava koja nije rijetkost, a napose u većim sustavima je ta da se neki od propusta ponavljaju i svaki puta je stručnjak zaštite na radu taj koji treba prstom uprijeti i iznova ukazati na problem. Tomu je tako i zato jer se problem otkloni, a da onaj koji ga je uzrokovao niti ne sazna da je problem postojao.

U tvrtki E.G.O. Elektro-komponente d.o.o., a u kojoj autor obavlja poslove stručnjaka zaštite na radu, imamo razrađenu metodologiju provođenja unutarnjeg nadzora koja uključuje razrađene upitnike, metodologiju ocjenjivanja, periodiku obavljanja nadzora, propisivanje i kontrolu korektivnih mjera i sl. Unatoč činjenici da sustav prilično dobro funkcionira odlučili smo pored postojeće metodologije iskušati i uvesti nešto novo, malo drugačije. U tu svrhu, preradili smo, prilagodili i implementirali jednu metodu (alat) a koja se u originalnoj izvedbi naziva eng. *Hazard Hunt* tj. u slobodnom prijevodu Lov na opasnost. Autor se s navedenim alatom prvi puta imao prilike susresti tijekom angažmana na jednom većem energetske-gradevinskom projektu, a onda se nakon pobuđene

znatiželje daljnjim istraživanjem i pretraživanjem, uglavnom web sadržaja, dodatno upoznao s metodologijom primjene.

Za potrebe korištenja u tvrtki E.G.O. Elektro-komponente d.o.o., naziv alata (metode) je promijenjen u Prevenција opasnosti i pod tim nazivom se primjenjuje. Radi se o jednom obliku unutarnjeg nadzora koji se provodi češće i uz obvezno sudjelovanje poslodavca i/ili njegovog ovlaštenika.

Osnovne značajke u primjeni alata (metode) su da se odrede kategorije opasnosti koje će biti predmet nadzora, zatim je potrebno definirati sudionike nadzora i periodiku provođenja. Također je potrebno formulirati sadržaj i tip zapisa o nadzoru te način objave, a koji mora biti vidljiv što većem broju sudionika u procesu rada. Potom je potrebno odrediti mjere za otklanjanje nedostataka odnosno utjecaj na smanjenje rizika te način kontrole provođenja.

KATEGORIJE OPASNOSTI

Kod određivanja kategorija opasnosti (predmeta nadzora) treba voditi računa da se ne odlazi previše u širinu jer to onda nije jednostavno izvesti i zahtijeva više vremena za provođenje odnosno zahtijeva veću sposobnost i stručnost onih koji nadzore provode. Osim toga, jedna od osnovnih pretpostavki metode je da se sustav zaštite na radu unapređuje i poboljšava otkrivanjem teže vidljivih (sakrivenih) opasnosti, a ne da se gradi iz temelja iako se može primjenjivati na sve sustave. Kategorije opasnosti treba određivati prema ciljevima odnosno značajkama procesa i iskustvu s već uočenim nedostacima, ozljedama i drugim štetnim događajima, nalazima drugih nadzora, *near miss* situacijama i sl. Za potrebe primjene u našoj tvrtki odredili smo šest kategorija opasnosti, i to: strojevi, alati i radna oprema; instalacije i pogonska energija (slika 1 i 2); radne površine i prolazi; rukovanje kemikalijama; skladištenje materijala i opreme te zaštita od požara i eksplozije.

Slika 1. Neuredne instalacije na podu radnog prostora

Slika 2. Instalacije nakon otklanjanja nedostataka

TKO PROVODI NADZOR

U skladu s navedenim uvjerenjima o važnosti angažmana poslodavca i/ili njegovog ovlaštenika, cijeli projekt ne bi imao smisla bez njihovog sudjelovanja. Odlučeno je da će nadzore provoditi dva člana, od kojih je jedan ovlaštenik poslodavca zaposlen u organizacijskoj jedinici u kojoj se nadzor provodi, a drugi je stručnjak zaštite na radu.

U prvoj fazi implementacije alata (metode), ista će se primjenjivati u svim proizvodnim organizacijskim jedinicama, a kojih je ukupno šest i u kojima poslove obavlja većina od ukupno 800 zaposlenih radnika.

PERIODIKA NADZORA

Kod određivanja periodike treba voditi računa o očekivanoj kompleksnosti nedostataka odnosno zahtjevnosti mjera za poboljšanje koje je potrebno provesti na osnovi nadzora. Treba težiti tome da se mjere ne gomilaju odnosno da između donošenja mjera ima dovoljno vremena za provođenje onih s prethodnog nadzora. U skladu s očekivanim mjerama i nepravilnostima odredili smo da se nadzori provode jednom tjedno u svakoj od šest proizvodnih organizacijskih jedinica.

Treba napomenuti da pojedine nedostatke mogu otklanjati sami radnici unutar organizacijskih jedinica, a za pojedine je potrebno angažirati druge stručne službe kao npr. odjel održavanja i sl. Prečesto obavljanje nadzora i kompleksnost korektivnih zahvata mogu dovesti do velikog broja zahtjeva prema jednim te istim službama, a što onda smanjuje potrebnu raspoloživost i očekivanu sposobnost reakcije.

NAČIN RADA I ZAPIS O NADZORU

Tim koji provodi nadzor sastaje se jednom tjedno u određeno vrijeme. Prije samog početka dogovorno se odredi koja kategorija opasnosti će biti tema nadzora. Sami nadzor provodi se na način da se obilaskom prostora prva uočena (samo jedna) opasnost evidentira i time nadzor

završava. Zatim slijedi izrada zapisa i daljnje postupanje u svrhu smanjenja rizika.

Osnovna svrha zapisa je evidentiranje određenog događaja ili aktivnosti, ali i prosljeđivanje informacije i njezino korištenje u svrhu edukacije (prevencije). Stoga zapis treba biti jednostavan i lako razumljiv, ali i takav da daje potpunu informaciju o događaju ili aktivnosti. Zapis koji smo formirali za ovakve prilike ima veličinu jednog lista A4 formata i sadrži: datum nadzora, naziv kategorije nadzirane opasnosti, imena članova tima koji je proveo nadzor, opis uočene opasnosti, fotografiju nepravilnosti, moguću posljedicu i mjeru za poboljšanje odnosno smanjenje rizika.

Zapis se u papirnatom obliku objavljuje na oglasnoj ploči unutar organizacijske jedinice na koju se odnosi kako bi bio vidljiv što većem broju osoba i dodatno se elektronički evidentira na lokalnom serveru. Svaki zapis se dodatno putem elektroničke pošte dostavlja svim uključenim ovlaštenicima poslodavca.

OČEKIVANA POBOLJŠANJA

Na već opisan način kreirali smo postupak nadzora kojim na redovitoj bazi otklanjamo nedostatke i poboljšavamo sustav zaštite na radu. Osim samog otklanjanja evidentiranog nedostatka, sudjelovanjem ovlaštenika poslodavca djeluje se edukativno na ovlaštenike i potiče ih se na redovito razmatranje i uključivanje pravila sigurnog rada u svakodnevne radne procese. Objavljivanjem zapisa na oglasnim pločama i na serveru, većem broju ljudi ukazuje se na nepravilnosti i na taj način se osvještava postojanje opasnosti.

Iako je zamišljeno da se jednim nadzorom evidentira i otklanja samo jedan nedostatak, u praksi se pokazalo da ovlaštenici na osnovi jednog primjera pokrenu otklanjanje više istih ili sličnih situacija.

Dodatno, redovito nadziranje i uočavanje nepravilnosti otkriva potencijale za edukaciju ovlaštenika i radnika ili za određene promjene u procesu rada.

*Marko Pandža, dipl. ing. sig.
E.G.O. Elektro-komponente d.o.o., Zagreb*